

معرفی سه مدرسه ماندگار استان خراسان رضوی

دیرستان حکیم عمر خیام نیشابوری،
دیرستان دکتر شریعتی
و هنرستان سید جمال الدین اسدآبادی

● بیتا مهدی*

اشاره

با عنایت به مصوبه چگونگی اداره مدارس ماندگار مصوب جلسه ۷۲۵ شورای عالی آموزش و پرورش تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۸، شورای عالی با تصویب آن دسته از مدرسی که از قدمت تاریخی و سوابق درخشان علمی، آموزشی و فرهنگی در سطح ملی یا استانی برخوردار هستند موافقت می‌کند. براساس مصوبه مذکور، به مدارس واجد شرایط برای کسب عنوان «ماندگار» این امکان داده خواهد شد تا با فراهم آوردن شرایط مناسب تحصیلی برای افراد مستعد و خلاق و استفاده بهینه از امکانات و زمینه‌های موجود، از تجارب ارزنده فارغ‌التحصیلان خود بهره‌مند و به‌عنوان الگویی مناسب و پیشرفته در زمینه‌های آموزشی و تربیتی به سایر واحدهای آموزشی معرفی شوند.

□ دیرستان ماندگار حکیم عمر خیام .....

● معرفی اجمالی:

دیرستان پسرانه حکیم عمر خیام نیشابوری با مالکیت دولتی، در مقطع متوسطه واقع در نیشابور می‌باشد. نام قبلی این واحد آموزشی در مقطعی از زمان «علامه طباطبایی» بوده که اکنون با نام ماندگار حکیم عمر خیام فعالیت می‌کند. سال تأسیس این دبیرستان ۱۳۱۹ و قدمت بنای آن ۸۲ سال می‌رسد. این مدرسه جزو یکی از قدیمی‌ترین و حتی اولین مدارس شهر نیشابور می‌باشد.

E-mail: bitamahdi@yahoo.com

* کارشناس شورای عالی آموزش و پرورش

دبیرستان خیام در دوران حیات هشتاد و دو ساله خود، بسیاری از شخصیت‌ها و بزرگان امروز ایران، بلکه جهان را در دامان خویش پرورده است

تاریخچه:

نخستین کلاس‌های دبیرستان خیام به مدیریت آقای شهیدی و با حضور ۴۶ دانش‌آموز، در سال ۱۳۱۷ هـ. ش در محلی به نام تکیه نجارها (زینبیه) واقع در بازار نو بالاتر از میدان خیام، به ضمیمه دبستانی به نام دبستان خیام تشکیل گردید و در سال ۱۳۱۸ به منزل مرحوم عماد (شریعتمداری) در کوچه جنب مسجد جامع نقل مکان کرد. پس از احداث ساختمان دبیرستان خیام در سال ۱۳۱۹ در محل فعلی که بیشتر سروستان نامیده می‌شده و زمین آن ظاهراً در تملک مرحوم شیخ علی کاشفی بوده، کلاس‌ها به این مکان منتقل گردید. مساحت آن در گذشته بسیار بیشتر از امروز بوده که در گذر زمان بخش‌های مهمی از آن در اختیار شهرداری شهرستان، به منظور احداث خیابان میثم، بوستان همجوار بلوار طالقانی، مدرسه راهنمایی ابوسعید، دبیرستان قدس و آزمایشگاه مرکزی قرار گرفت و سپس ساخت خانه‌های سازمانی و میدان ورزشی نیز بخش دیگری از مساحت دبیرستان را به خود اختصاص داد.

مساحت کنونی دبیرستان حدود ۹۰۰۰ مترمربع است که به فضای سبز، میدان ورزشی، سالن چند منظوره (جهت برگزاری نماز جماعت، امتحانات و ...) کتابخانه و قرائت‌خانه، آزمایشگاه و فضای آموزشی و اداری اختصاص داده شده است. دبیرستان خیام در دوران حیات هشتاد و دو ساله خود، بسیاری از شخصیت‌ها و بزرگان امروز ایران، بلکه جهان را در دامان خویش پرورده است. نگاه کوتاهی به کارنامه درخشان آن، گواهی صادق بر این مدعاست.

عناوین واحد آموزشی: علامه طباطبایی

نوع سبک و معماری: طراحی و اجرای ساخت ساختمان آموزشی توسط معماران و طراحان مشهور داخلی در زمان خود بوده است. با توجه به این که بنای آموزشگاه

به سبک معماری اسلامی می‌باشد، در بعضی از قسمت‌های نمای ساختمان کاشی کاری انجام گرفته است. از جمله سردر ورودی نام دبیرستان و در سردر ورودی فضای آموزشی، بیتی زیبا از ناصر خسرو و در بسیاری از بخش‌های نمای ساختمان با آجرکاری هنر‌نمایی‌های فراوانی صورت گرفته است. از جمله می‌توان به پایه‌ها و سردر ورودی آموزشگاه و سردر ورودی فضای آموزشی، رخ بام‌ها و حاشیه پنجره‌ها و درها که به شکل محرابی ساخته شده است اشاره کرد.

◆ **شخصیت‌های برجسته واحد آموزشی:** در ادامه به برخی از شخصیت‌های برجسته که در واحد آموزشی فعالیت داشته‌اند و بیوگرافی مختصری از ایشان اشاره می‌شود:

۱. علاءالدین حجازی: استاد مرکز تربیت معلم
۲. حسن اکبرزاده: رئیس اداره آموزش و پرورش نیشابور
۳. دکتر عباسعلی مدیح: دکترای جغرافیا، استاد دانشگاه، شهردار نیشابور، عضو شورای اسلامی شهر نیشابور
۴. علی مروی: ریاست اداره آموزش و پرورش، دو دوره نماینده مجلس شورای اسلامی، معاون وزیر کار و معاون پارلمانی وزیر نفت
۵. سید هادی درودی: فوق لیسانس فیزیک، استاد دانشگاه، رئیس شورای اسلامی
۶. ابوالحسن حقیقی: فوق لیسانس مدیریت، رئیس اداره آموزش و پرورش نیشابور، رئیس مرکز علمی - کاربردی
۷. عباسعلی فرح بخشی: رئیس دانشگاه آزاد اسلامی نیشابور
۸. جواد محقق نیشابوری: دکترای ادبیات، استاد مراکز تربیت معلم و مدیرکل اداره ارشاد خراسان

◆ **فارغ‌التحصیلان برجسته:** برخی از فارغ‌التحصیلان برجسته این واحد آموزشی و بیوگرافی مختصر ایشان به قرار زیر است:

۱. دکتر هادی صالحی اصفهانی: دکترای اقتصاد از برکلی، استاد دانشگاه
۲. دکتر جواد صالحی اصفهانی: دکترای اقتصاد از هاروارد، استاد دانشگاه

۳. یوگیتنه یوگل: بازنشسته سازمان ملل
۴. دکتر فریدون جنیدی: رئیس بنیاد نیشابور در تهران
۵. علی مروی: ریاست اداره آموزش و پرورش، دو دوره نماینده مجلس شورای اسلامی، معاون وزیر کار و معاون پارلمانی وزیر نفت
۶. مهندس عبدالرضا وکیلی: خیر مدرسه‌ساز با ساخت بیش از ۳۰ واحد آموزشی
۷. دکتر مسعود توفیقی: استاد دانشگاه، یک دوره عضو شورای اسلامی شهر
۸. دکتر ثنایی نژاد: رئیس مرکز جهاد دانشگاهی خراسان
۹. دکتر امید مجد: استاد دانشگاه، مترجم و مؤلف قرآن و نهج‌البلاغه منظوم
۱۰. سرهنگ محمد صفایی: فرمانده پلیس راه خراسان رضوی

● مجوز ماندگاری:

دبیرستان حکیم عمر خیام نیشابوری در پانصد و نود و پنجمین جلسه کمیسیون معین شورای عالی آموزش و پرورش تاریخ ۱۳۹۱/۳/۱۷ به‌عنوان مدرسه ماندگار شناخته شد.

● منابع:

- اطلاعات دریافت شده از اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی

□ دبیرستان ماندگار دکتر شریعتی.....

● معرفی اجمالی:

دبیرستان پسرانه ماندگار دکتر شریعتی با مالکیت وقفی، در مقطع متوسطه واقع در ناحیه ۴ مشهد مقدس است. نام قبلی این واحد آموزشی دبیرستان شاهرضا بوده که اکنون با نام ماندگار دکتر شریعتی فعالیت می‌کند. سال تأسیس این دبیرستان ۱۳۱۰ و قدمت بنای آن ۹۱ سال می‌باشد. این دبیرستان با نظارت مهندس طاهر بهزاد به مبلغ چهارصد و ده هزار ریال ساخته شد. ساختمان دارای قدمت تاریخی است، اما به لحاظ تقاضای زیاد برای حضور دانش‌آموزان تغییراتی از باب ساختاری در آن انجام گرفته تا به شکل بهینه مورد استفاده آموزشی قرار گیرد.

● تاریخچه:

مهم‌ترین دبیرستانی که از ۱۳۰۴ به بعد، خارج از سیستم دولتی تأسیس شد «دبیرستان شاهرضا» بود. این دبیرستان تا سال ۱۳۰۹ به‌عنوان ضمیمه مدرسه رضویه در محل اداره آستان قدس فعالیت داشت. برای اولین بار در سال ۱۳۰۷ دو کلاس اول و دوم متوسطه و در سال ۱۳۰۸ کلاس سوم متوسطه در محل این آموزشگاه دایر شد. این اقدام بخشی از فعالیت‌هایی بود که توسط محمدرولی‌خان اسدی‌نایب‌التولیه آستان قدس انجام گرفت.

اشاره شد که اسدی علاوه بر اقدامات آموزشی، تلاش‌های دیگری را نیز در شهر مشهد انجام داد. نایب‌التولیه ضمن گسترش فعالیت‌های آموزشی، اقدام به ساختن فضای آموزشی به سبک جدید برای دبیرستان کرد. به همین منظور در اراضی باغ عنبر، دبیرستان جدیدی احداث و این مجموعه که با امکانات مناسبی ساخته شده بود رسماً در سال تحصیلی ۱۳۱۱-۱۳۱۰ افتتاح شد و کار خود را آغاز کرد. این دبیرستان با نظارت مهندس طاهرزاده بهزاد به مبلغ چهارصد و ده هزار ریال ساخته شد.

تعداد دانش‌آموزان ثبت‌نامی در این آموزشگاه ۲۴۰ نفر و اولین فارغ‌التحصیلان را دو نفر ذکر کرده‌اند. مدیریت آموزشگاه در ابتدا به‌عهده علی اکبر مجیدی فیاض گذاشته شد و در سال ۱۳۱۲-۱۳ به علت کناره‌گیری ایشان از مدیریت مدرسه، شخص اسدی رسماً مدیریت مدرسه را عهده‌دار شد و آقای بیرجندی نیز ناظم مدرسه بود.^۱

به علت تغییر و تحولات آموزشی در عصر پهلوی و نظارت و هدایت دولت بر سیستم آموزشی، دبیرستان شاهرضا در سال ۱۳۱۳-۱۴ به اداره معارف واگذار گردید. اداره فرهنگ،

۱. مصاحبه با احمد منتظری و رسول بازگان، منشا دبیرستان شاهرضا به مدرسه رضوی که به‌صورت مکتب‌خانه و توسط آستان قدس و با موقوفات متعددی که داشته اداره می‌شده است. مدرسه رضوی در دوره‌های مختلف تغییرات گوناگونی نموده و تا در عصر رضاشاه مجموعه مدرسه رضوی مشهد به شکل جدید و به‌صورت دبیرستان درآمد. ک. سالنامه ورزشی دبیرستان شاهرضا، تاریخچه دبیرستان، ۱۳۲۲، ص ۶-۷.
- تاریخچه دبیرستان شاهرضا، سالنامه ورزشی دبیرستان شاهرضا، چاپخانه طوس، مشهد ۱۳۲۲، ص ۶-۷.

مدرسه را از آستان قدس خریداری نمود^۱ و بیرجندی ریاست مدرسه را برعهده گرفت. پس از انتقال بیرجندی به تهران مدتی آقایان شاملو، دبیری، عبدالعلی صابری، معزالدین مهدوی به ترتیب ریاست یا کفالت مدرسه را بر عهده داشته‌اند.

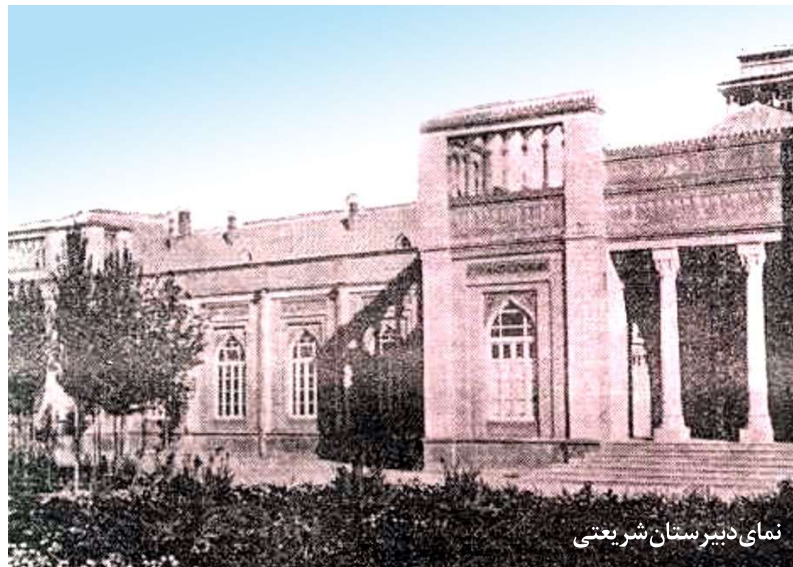
در سال تحصیلی ۱۸ - ۱۳۱۷ علی اکبر شهابی لیسانسیه دانشسرای عالی، مسئولیت مدرسه را بر عهده گرفت. از نامبرده به‌عنوان فردی پرکار و وظیفه‌شناس یاد کرده‌اند. گفته شده که وی قبل از طلوع آفتاب در مدرسه حضور پیدا می‌کرد و بعد از ظهر هم تا نزدیکی‌های غروب در مدرسه حضور داشت، بدون اینکه صحبت پول، اضافه‌کار و فوق‌العاده و مواردی از این دست مطرح باشد.^۲

با افتتاح این مدرسه در سال ۱۲ - ۱۳۱۱ یک کلاس بر تعداد کلاس‌های پایه اول مدرسه افزوده گردید و تعداد محصلین مدرسه به ۳۵۳ نفر و کارکنان به ۲۱ نفر افزایش یافت. بودجه یک‌ساله این مدرسه در سال ۱۲ - ۱۳۱۱، ۲۳۰۷۶۰ ریال و تعداد فارغ‌التحصیلان این سال سه نفر بوده است. در سال تحصیلی ۱۳ - ۱۳۱۲ محصلین ۳۷۰ نفر، کارکنان ۱۷ نفر، بودجه یکساله ۲۴۲۷۶۰ ریال و فارغ‌التحصیلان ۱۲ نفر ذکر شده است.

به تدریج مدرسه رو به گسترش و توسعه نهاد. از نکات جالب در آموزشگاه همزمان با سایر فعالیت‌های آموزشی تنظیم سالنامه در سال ۱۳ - ۱۳۱۳ است که بخش عمده فعالیت‌های دبیرستان به‌صورت مجموعه‌ای جالب و زیبا تدوین گردیده است.

۲. همان جا، ص ۷.

۳. مصاحبه با رسول بازرگان (از شاگردان این مدرسه در این دوران) و نیز مصاحبه با مهدی مستوفی از دانش‌آموزان مدرسه که مدتی ناظم و دبیر ریاضی مدرسه بوده‌اند.

نمای دبیرستان شریعتی

◎ عناوین واحد آموزشی: دبیرستان شریعتی

◆ **نوع سبک و معماری:** این دبیرستان با نظارت مهندس طاهر بهزاد به مبلغ چهارصد و ده هزار ریال ساخته شد. ساختمان دارای قدمت تاریخی است، اما به لحاظ تقاضای زیاد برای حضور دانش‌آموزان تغییراتی از باب ساختار در آن انجام گرفته تا به شکل بهینه مورد استفاده آموزشی قرار گیرد.

عمارت این دبیرستان از حیث اصول صحتی، یعنی فرا گرفتن آفتاب و هوای اطلاق‌ها و از حیث زیبایی و فضای وسیع و گل‌کاری و سایر مزایا بهترین عمارت‌های معارفی شهر مشهد است. عمارت مرکزی دارای دو سالن و نه کلاس و سه اطاق دفتر است. در قسمت درب ورود به دبیرستان نیز دو اطاق جهت فراش‌ها و سرایدار و دو اطاق جهت لابراتوار بنا شده است. قسمت جلوی عمارت دارای باغچه‌های گل‌کاری و حوض آب لوله و قسمت عقب عمارت دارای سه میدان بسکتبال و یک میدان والیبال و بعضی میدان‌های ورزشی دیگر است.

«میز و نیمکت‌های دبیرستان مطابق جدیدترین سیستم ساخته شده و متصل به زمین است. علاوه بر جالباسی‌هایی که به دیوارها کوبیده شده، هر اطاق دارای قفسه مخصوص جهت کلاه و پالتو می‌باشد. تخته سیاه‌های کلاس‌ها از مشمع‌های سیاهی است که به دیوار متصل می‌شود و در قسمت اطاق مدیر و ناظم و دفتر نیز شرایط انتظام و نظافت و زیبایی کاملاً مراعات شده است.»^۱

۱ تاریخچه آموزش و پرورش نوین مشهد، ص ۱۵۸

♦ **فارغ التحصیلان برجسته:** برخی از فارغ التحصیلان برجسته این واحد آموزشی و

بیوگرافی مختصر ایشان به قرار زیر می باشد:

۱. مهندس سید محمد پژمان: شهردار
۲. محمد جعفر غفرانی: مدرس دانشگاه تهران
۳. محمد کاظمیان: معاون پزشکی قانونی
۴. مرتضی کاظمیان: دکترای روزنامه نگاری
۵. دکتر حسین حسینی: فوق تخصص پوست

♦ **رویدادهای مهم:** مراسم مختلفی در طول سال در این دبیرستان برگزار می شد که

اکثر شخصیت های اداری و مملکتی در آن حضور داشته اند، از جمله:

۱. دفیله (رژه) دانش آموزان یادبود سوم اسفند ۱۲۹۹
۲. نمایش های ورزشی، مسابقات پاییز ۱۳۱۳، با حضور آقای فیوضات رئیس کل اوقاف مملکتی
۳. جشن هزارمین سال فردوسی در حضور مستشرقین که از کشورهای مختلف دعوت شده بودند و عده ای از وزرا و نمایندگان مجلس شورای ملی و سایر فضلا و رجال و برخی امرای ارتش آقای امان الله جهانبانی و آقای فخرالدین پاشا سپهبد و سایر صاحب منصبان ترکیه نیز حضور داشتند.

◎ **مجوز ماندگاری:**

دبیرستان دکتر شریعتی در ششصد و بیست و ششمین جلسه کمیسیون معین شورای

عالی آموزش و پرورش تاریخ ۱۳۹۲/۲/۴ به عنوان مدرسه ماندگار شناخته شد

◎ **منابع:**

- اطلاعات دریافت شده از اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی
- تاریخچه آموزش و پرورش نوین مشهد و اداره کل خراسان، آقاملایی، ایرج، مشهد: مرنديز، ۱۳۸۴

هنرستان سید جمال‌الدین اسدآبادی

معرفی اجمالی:

هنرستان پسرانه سید جمال‌الدین اسدآبادی با مالکیت دولتی، در مقطع متوسطه واقع در ناحیه دو شهر مشهد است. اکنون با نام هنرستان ماندگار سید جمال‌الدین اسدآبادی فعالیت می‌نماید. سال تأسیس این دبیرستان ۱۳۳۷ و قدمت بنای آن ۶۴ سال می‌باشد.

تاریخچه:

فضای هنرستان قبل از تأسیس آن متعلق به شرکت ملی نفت ایران بوده است که شامل سه کارگاه و یک ساختمان اداری بود. در کارگاه‌ها کار ساخت و تعمیر تجهیزات مورد نیاز شرکت نفت انجام می‌گرفت. پس از اتمام پروژه شرکت نفت با توجه به امکاناتی که وجود داشت، این فضا به وزارت فرهنگ وقت هدیه شد و باعث تأسیس هنرستان حرفه‌ای در مشهد گردید. همکاران بازنشسته هنرستان در خاطراتی که از هنرستان دارند، بیان می‌کردند که به دلیل نبود امکات کافی در ابتدای تأسیس هنرستان هنرجویان رشته برق به‌جای سیم برق از کاموهای آبی و قرمز برای تدریس سیم‌کشی استفاده می‌کردند.

در سال ۱۳۵۴ به مجموعه فوق، دو کارگاه، یک‌سالن آموزشی دو طبقه، یک‌سالن آمفی تئاتر و یک ساختمان اداری اضافه شد.

در هنرستان سید جمال حدود ۹۰۰ هنرجو در ۹ رشته الکتروتکنیک، ساخت و تولید، صنایع چوب، ساختمان، صنایع فلزی، مکانیک خودرو، سرامیک، معماری و متالورژی درس می‌خوانند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل نیاز منطقه در قسمتی از هنرستان، دبستان شهید ثابت بیگیان تأسیس شد.

پس از چندی در سال ۱۳۷۱ سالن آمفی تئاتر هنرستان به قسمت امور تربیتی اداره واگذار گردید و نام تالار تربیت را به خود اختصاص داد.

سال ۱۳۷۴ در دل هنرستان آموزشکده فنی شماره ۲ مشهد (ثامن الحجج علیه‌السلام) تأسیس شد و پس از ۱۰ سال با تلاش فراوان این آموزشکده از هنرستان جدا شده و به‌محل دیگری انتقال پیدا کرد که البته طی این زمان امکانات هنرستان را کاملاً فرسوده کرد. بالغ بر ۴۰ درصد صنعتگران مشهد فارغ‌التحصیل از هنرستان سید جمال‌الدین اسدآبادی بوده‌اند. همچنین کارگاه‌های کوچک بسیاری نیز در صنعت خراسان فعالند که از فارغ‌التحصیلان هنرستان می‌باشند.

عناوین واحد آموزشی: هنرستان سید جمال‌الدین اسدآبادی

نوع سبک معماری:

قسمت‌های قدیمی هنرستان شامل معماری سنتی و نمای آجر و پنجره‌های چوبی است و قسمتی که مربوط به سال ۱۳۵۴ است از معماری زیبایی که با فضای سبز زیباتر نشان داده می‌شود، برخوردار است.

◆ **شخصیت‌های برجسته واحد آموزشی:** در ادامه به برخی از شخصیت‌های برجسته

که در واحد آموزشی فعالیت داشته‌اند و بیوگرافی مختصری از ایشان اشاره می‌شود:

۱. جواد عطایی: معاون فنی آستان قدس رضوی
۲. سید سعید سجادی: شهردار شهر فریمان
۳. علی اصغر اعظمی: معاون استانداری مشهد
۴. غلامرضا آل‌شیخ: طراح و سازنده سیلندر و پیستون تانک چیفتن
۵. عباس اورعی‌آهنگر: طراح و سازنده ادوات نظامی برای صنایع دفاع

◆ **فارغ‌التحصیلان برجسته:** برخی از فارغ‌التحصیلان برجسته این واحد آموزشی و

بیوگرافی مختصر ایشان به قرار زیر است:

۱. سید جواد رضویان: مدرس و مدیر دفتر تعاون
۲. محمود غزنوی: مدرس دانشگاه
۳. مهندس حسن رفسنجانی: مدرس دانشگاه
۴. مهندس مجید کروچی: مدیر عامل شرکت جوش آزما

◎ مجوز ماندگاری:

هنرستان سید جمال الدین اسدآبادی در ششصد و بیست و ششمین جلسه کمیسیون معین شورای عالی آموزش و پرورش تاریخ ۱۳۹۲/۲/۴ به عنوان مدرسه ماندگار شناخته شد.

◎ منابع:

- اطلاعات دریافت شده از اداره کل آموزش و پرورش استان خراسان رضوی